

tako poginulo na lomači. **Crkva je uopće spalila i ubila više ljudi, nego što su ih smaknuli rimski carevi za prvo doba kršćanstva.**«

I opet dakako: Katolička Crkva. To je jedna tvrdnja, koja bi isto tako morala biti historički osvjetljena. Ona je općenite naravi, a ide na račun samo katoličke Crkve. Imamo zato pravo da tražimo od dr. T. M. da i ovu tvrdnju sa svom tačnošću dokaže.

III. Gosp. dr. T. M. je zajedno s Tolstojem veliki protivnik rata. To je simpatično. Ali je nesimpatično, kad on kod toga prigovara Crkvi, što ona ne odsuđuje rata i pri tom veli: »Za ratove šta više misle neki da su božja uredba.«

Tko su ti neki koji, očito u redovima Katoličke Crkve, tako misle i gdje su oni tomu svom mišljenju dali izražaja?

Bilo bi u interesu nauke i kod nas, da se ne šire i u narod ne unose nenaučne, neznanstvene teze. Naglasujem; i kod nas. Jer nam je ipak žao konstatirati, da se kod nas ljudi od nauke još bave pitanjima i spotiču o stvari, što ih je napustila objektivna znanstvena naučna kritika. Ali kad je tako, ne možemo da ignoriramo činjenice. Moramo da se osvrćemo i na ono, na što se iz samih naučnih motiva ne bi osvrćali.

Takove su naše prilike i ljudi.

Audiat et altera pars.

U pretprošlom broju »Bogoslovske Smotre« gosp. J. V. prikazao je naše »Misli velikih umova o Bogu i vjeri« u dosta neobjektivnom svijetlu. Kolikogod smo mi dakle zahvalni »B. S.« na pažnji, koju je iskazala našem skromnom djelcu držeći ga vrijednim svoje makar i negativne kritike, to ipak ne možemo, a da ne reagiramo na neke uistinu neopravdane izvode njezina kritičara.

Ponajprije, što se tiče pisanja »suvremen« ili »savremen«, »suglasan« ili »saglasan«, ta je stvar tako neznatne važnosti, da uopće ne zaslužuje, da se izvan jezikoslovlja čovjek njome bavi. Dokgod se naš književni jezik bude paralelno razvijao sa pučkim govorom mi ne ćemo moći imati do u tančine fiksirana pravopisa. Stoga »suvremen« ili »savremen« to je više stvar ukusa nego li pravopisa. Istina je, da Iveković i Boranić pišu »suvremen« i »suglasan«, ali je isto tako istinito, da se većina današnjih književnika, barem rođenih štokavaca, odlučuje za drugu varijantu.

Mnogo teže naravi je drugi prigovor. G. kritičar nam predba-zuje, što smo u zbirku uvrstili jedan Schellingov citat, jer taj po-njegovu mnijenju naučava razvitak dogme presv. Trojstva iz po-ganske mitologije. Prigovor je međutim neosnovan. Spomenuti

citati uzet je doslovce iz Deimelove »Zitatenapologie«, o kojoj se je uvijek samo pohvalno izražavala i njemačka a i naša domaća kritika, — i to iz njezina 3. izdanja. Kad bi se dakle u tom citatu nalazila i sjena heretične tendencije, to bi već davno bila zapazila i istakla njemačka kritika. Bit će dakle, da g. J. V. naprosto nije shvatio toga citata. U njemu se naime ne tvrdi, da se je kršćanska dogma razvila iz mitologije, nego uprav protivno od toga, t. j. da se je mitologija razvila iz dogme. Pa i ako je ovo mnijenje danas zabaceno, to se ono ipak ne kosi s principima katol. vjere. Ta i mnogi su sv. Oci, dapače i razni katol. učenjaci još u 19. stoljeću držali, da je praobjava sadržavala i dogmu o presv. Trojstvu i da je mnogoboštvo kod pogana nastalo iskrivljivanjem ove fundamentalne dogme objavljene religije. (Cf. Esser-Mausbach: Religion, Christentum, Kirche,⁴ str. 515.)

Što se pak tiče mnogih »praznih« citata u našoj zbirci, to upozorujemo gosp. kritičara, da su baš oni citati, koji najprazniji izgledaju, uzeti skoro isključivo iz Deimela, koji ih je opet pokupio — kako se može svatko lako uvjeriti — iz najboljih njemačkih apologetika. Ako su dakle ti citati potpuno bez vrijednosti, kako to misli g. J. V. kako je onda moglo doći do toga, da ih u svojim klasičnim djelima navode jedan Hettinger, Weiss, Schanz i drugi!

Dakako, tu i tamo vrijednost kojega citata ne stoji toliko u samom tekstu, koliko u imenu dotične osobe, koja je tekst napisala. U našem slučaju ne vrijedi potpuno ona latinska »non quis, sed quid«, jer je za našu svrhu važno, ako koji otvoreni protivnik i neprijatelj kršćanstva posvjedoči — makar mršavo i nepotpuno — istinitost kršćanske nauke. — Toliko istini za volju! **Dr P. Č.**

Recenzije.

Latini Joseph: Iuris criminalis philosophici summa lineamenta, Taurini—Romae 1924. ap. M. E. Marietti, str. 1—213, cijena 10.50 lira.

U pogl. 1. prolegomena govori se o prirodi i razložnoj osnovici društvenog (gradanskog) kažnjavanja. Pisac ponajprije izlaže i opovrgava t. zv. pozitivnu školu i neke teorije t. zv. klasične škole (teoriju društvena ugovora, teoriju koristi i mješovitu ili eklektičnu teoriju). Po tom izlaže i utvrđuje t. zv. juridičku teoriju. Prema ovoj razložna je osnovica društvenog (gradan-

skog) kažnjavanja: nužda, da se po gradanskoj vlasti obnovi ili uspostavi pravni društveni poredak, koji je bio povrijeđen zloporabom slobodne ljudske volje. Svrha je dosljedno tomu gradanskog kažnjavanja: uspostavljanje deliktom narušenog pravnog poretka.

U pogl. 2. prolegomena crta se početak i povjesni razvoj društvenog (gradanskog) kažnjavanja.

U pogl. 3. prolegomena daje se definicija, predmet, razdioba, vrela i literatura gradanskog kaznenog prava.